

3 молюсками по Україні

<http://www.pedagog.pip-mollusca.org/>

Презентація № 2

Різноманітність наземних равликів

На території України відомо зараз близько 200 видів наземних молюсків. Більшість з них мають добре розвинену зовнішню черепашку, отже, є равликами.

Равлик.

Слизняк.

Найбільші розміри мають виноградний равлик (*Helix pomatia*) і подібний до нього великий строкатий равлик (*Helix lucorum*). У великих екземплярів діаметр черепашки може перевищувати 4 см. Равлик великий строкатий занесений до Червоної книги України.

Равлики виноградні.
Різні регіони України, найчастіше на заході.

Черепашки равлика великого строкатого.
Місцями на півдні України, переважно в гірському Криму.

В окремих регіонах України розповсюджені трохи менші представники цього ж роду – равлик великий жовтуватий (*Helix lutescens*) і равлик великий звичайний (*Helix albescens*, у старішій літературі *Helix vulgaris*).

Равлики великі жовтуваті.
Захід, рідше південний захід України.

Черепашки равлика великого
звичайного. Південь України.
Занесений до Києва.

З виноградним равликом та його родичами нерідко плутають цепей (смугастих равликів). На черепашках австрійської цепеї (*Cerpea vindobonensis*) майже завжди добре помітні темні смуги – від світло-коричневих до майже чорних. Австрійські цепеї розповсюджені по всіх регіонах України.

Цепея австрійська.

Черепашки австрійських цепей.

На відміну від австрійських, садові цепені (*Cerpea hortensis*) часто мають однотонні черепашки без спіральних смуг (жовті, рідше білі). У ХХ столітті вони були завезені людьми на захід України. Найчастіше зустрічаються зараз у населених пунктах Львівської області.

Мінливість забарвлення черепашок садових цепеней у Львові.

Широко розповсюджений на території України чагарниковий равлик (*Fruticicola fruticum*, у старішій літературі *Bradybaena fruticum*). У деяких особин посередині обертів проходить одна темна спіральна смуга. Загальний фон черепашки коливається від білуватого до коричневого.

Чагарникові равлики.

Молоді чагарникові равлики.

Равлик розмальований (*Eobania vermiculata*) має середземноморське походження, був завезений до Криму людьми не пізніше середини ХІХ століття. Має дещо сплющену черепашку з характерним забарвленням і скульптурою поверхні.

Равлик розмальований.

Скульптура поверхні черепашки.

У деяких видів наших наземних равликів черепашка вкрита невеликими волосками. В одних випадках вони зберігаються протягом цілого життя, в інших – поступово стираються. Наприклад, у молодих особин равлика лисуватого (*Euomphalia strigella*) черепашки волохаті, у дорослих молюсків волоски зазвичай повністю стерті.

Молода особина равлика лисуватого.

Дорослі особини равлика лисуватого.

На відкритих сухих ділянках у різних куточках України можна побачити степових равликів – зі сплюсненими, переважно білуватими черепашками, однотонними або з різною кількістю темних спіральних смуг. Не зважаючи на зовнішню подібність, вони належать до різних видів або навіть родів. Наприклад, равлик степовий звичайний (*Xerolenta obvia*, у старішій літературі *Helicella candicans*) розповсюджений переважно на заході України, равлик степовий плямистий (*Xeropicta derbentina*) часто зустрічається на її півдні.

Равлик степовий звичайний.

Черепашки равлика степового плямистого.

Не у всіх наших равликів черепашка має кулясту або сплющену форму. Є багато видів з відносно вузькою видовженою черепашкою, яка нагадує невелику башту або веретенце. На відкритих сухих ділянках по всій Україні можна побачити равлика тризубого (*Chondrula tridens*). Отвір його черепашки частково перекривають спеціальні виступи (зуби), кількість яких може досягати не лише 3-х, а навіть 5-ти. У молодих молюсків такі виступи відсутні.

Черепашки дорослих особин.

Черепашки молодих особин.

У гірському Криму є декілька видів равликів з баштоподібною черепашкою, які не зустрічаються більше ніде у світі. Серед них равлик баштоподібний лівозакручений (*Thoanteus gibber*) і занесений до Червоної книги України равлик баштоподібний кримський (*Peristoma merduenianum*).

Черепашки равлика
баштоподібного лівозакрученого.

Черепашка равлика
баштоподібного кримського.

Равлик баштоподібний циліндричний (*Brephulopsis cylindrica*, у старішій літературі *Zebrina cylindrica*) звичайний у гірському і степовому Криму. Завдяки людині усе більше розселяється по території України. Окремі його колонії живуть навіть у Києві та Львові.

Гірський Крим.

Степовий Крим.

Скупчення молюсків на траві.

На території України зустрічається понад два десятки замкнених равликів, черепашки яких часто нагадують невелике веретенце. У глибині останнього оберту вони мають спеціальну рухому пластиночку, за допомогою якої молюск може повністю перекрити вхід до своєї черепашки. Ззовні пластинка не помітна.

Равлик замкнений зубатий.

Черепашки равлика замкненого блискучого.

Бурштинівки (або янтарки) мають напівпрозорі черепашки з дуже тонкими та ламкими стінками. Такі черепашки погано захищають моллюсків від висихання, тому вони змушені оселятися у вологих місцях, часто поблизу водойм. Найбільша з наших бурштинівок – бурштинівка звичайна (*Succinea putris*) – розповсюджена по всій Україні.

Бурштинівка звичайна.

Черепашки бурштинівки звичайної.

У різних частинах нашої країни зустрічається ще багато великих і маленьких равликів, які пристосувалися до життя на суходолі: на рослинах, серед гниючої деревини або опалого листя, у ґрунті тощо. Розміри черепашки у багатьох з них не перевищують кількох міліметрів.

Равлик-завиток беззубий
(*Columella edentula*).
Висота черепашки не перевищує 3 мм.

Черепашка равлика дернового
гладенького (*Vallonia pulchella*).
Діаметр менше 3 мм.

Детальніше познайомитися з різноманітністю наших наземних равликів можна на фотогалереї Просвітницької інтернет-програми "Молюски", розробленої працівниками лабораторії малакології Державного природознавчого музею НАН України.

<http://www.pip-mollusca.org>

